

УДК 371.3

DOI <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2024-1.03>

Людмила БОРОВИК

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри загальнонаукових та інженерних дисциплін,
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
blv_nadpsu@ukr.net
ORCID: 0000-0003-2949-2187

Ірина БАСАРАБА

доктор філософії в галузі філології, викладач кафедри іноземних мов,
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
irynaborovyk2017@ukr.net
ORCID: 0000-0002-3209-9119

Олег БОРОВИК

доктор технічних наук, професор, заступник начальника відділу
організації освітньої та наукової діяльності
управління професійної підготовки,
Адміністрація Державної прикордонної служби України
bov_nadpsu@ukr.net
ORCID: 0000-0003-3691-662X

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАГАЛЬНОНАУКОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Мета статті полягає у виявленні змісту, функцій та структури загальнонаукової компетентності як невід'ємної частини професійної та життєвої компетентностей здобувачів вищої освіти. **Методологія** дослідження ґрунтується на положеннях про структуру особистості та її професійне становлення, концепції безперервної і цілісної професійної підготовки кадрів, реалізації системного підходу як евристично потужного засобу пізнання психологічних та педагогічних процесів, теоретико-практичних аспектах формування і розвитку загальнонаукової компетентності, здійснення її коректного структурно-функціонального аналізу. **Наукова новизна** полягає у тому, що на підставі аналізу наукової літератури, дослідження особливостей, змісту та ролі загальнонаукової компетентності для професійного і життєвого становлення людини, результатів емпіричного дослідження виділено функції досліджуваної особистісної характеристики виокремлено її компонентний склад, побудовано структуру загальнонаукової компетентності, яка враховує чинники, що впливають на рівень її сформованості, такі як мотиваційна та емоційно-вольова сфери, рівень розвитку психічних процесів та нахили особистості. **Висновки.** Загальнонаукова компетентність – це особистісна характеристика, яка формується і розвивається протягом усього життя людини, підґрунтям якої є сукупність набутих під час навчання та самоосвіти загальнонаукових знань із низки природничо-фундаментальних, технічних і соціально-гуманітарних наук. Аналіз наукових джерел та існуючих досліджень дав змогу виокремити низку функцій, що виконує загальнонаукова компетентність, а саме: розвиваючу, мисленнєву, комунікаційну, інформаційну, творчу, самоактуалізаційну. Узагальнення та систематизація зазначених функцій дали змогу встановити структуру загальнонаукової компетентності, яка включає змістовно-операційну, мисленнєво-аналітичну, комунікаційну та творчо-генераційну компоненти, що тісно взаємопов'язані між собою та доповнюють одна одну. Проведене дослідження встановило низьку мотивацію здобувачів вищої освіти щодо формування власної загальнонаукової компетентності, а також виявило недостатній рівень сформованості їхньої емоційно-вольової сфери, що проявляється у їхньому небажанні здійснювати вольові зусилля щодо розвитку та вдосконалення зазначеної особистісної характеристики.

Ключові слова: здобувачі вищої освіти, загальнонаукова компетентність, функції, професійна компетентність, компонентний склад, аналіз.

Liudmyla BOROVYK

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Head of General Science and Engineering Disciplines Department,
Bohdan Khmelnytskyi National Academy
of the State Border Guard Service of Ukraine
blv_nadpsu@ukr.net
ORCID: 0000-0003-2949-2187

Iryna BASARABA

PhD in Philology, Instructor of Foreign Languages Department,
Bohdan Khmelnytskyi National Academy
of the State Border Guard Service of Ukraine
irynaborovyk2017@ukr.net
ORCID: 0000-0002-3209-9119

Oleh BOROVYK

Doctor of Technical Sciences, Professor,
Deputy Head of Educational and Scientific Activities Organization
Department of the Professional Training Management,
Administration of the State Border Guard Service of Ukraine
bov_nadpsu@ukr.net
ORCID: 0000-0003-3691-662X

STRUCTURAL AND FUNCTIONAL ANALYSIS OF THE GENERAL SCIENTIFIC COMPETENCE OF HIGHER EDUCATION ACQUIRES

Abstract. *The purpose of the article is to reveal the content, functions and structure of general scientific competence, as an integral part of the professional and life competences of higher education students. The research methodology is based on the provisions on the structure of the personality and its professional formation, the concept of continuous and integral professional training of personnel, the implementation of the system approach as a heuristically powerful means of learning psychological and pedagogical processes, theoretical and practical aspects of the formation and development of general scientific competence, the implementation of its correct structural and functional analysis. The scientific novelty lies in the fact that, based on the analysis of scientific literature, the study of the features, content and role of general scientific competence for the professional and life development of a person, the results of empirical research, the functions of the studied personal characteristics are highlighted, its component composition is singled out, and the structure of general scientific competence is built, which takes into account the factors, which affect the level of its formation, such as motivational and emotional-volitional spheres, the level of development of mental processes and personality inclinations. Conclusions.* General scientific competence is a personal characteristic that is formed and developed throughout a person's life; the foundation of which is the totality of general scientific knowledge acquired during training and self-education from a number of natural and fundamental, technical and social and humanitarian sciences. The analysis of scientific sources and existing research made it possible to single out a number of functions performed by general scientific competence, namely: developmental, thinking, communication, informational, creative, self-actualization. The generalization and systematization of these functions made it possible to establish the structure of general scientific competence, which includes: content-operational, thinking-analytical, communication, and creative-generational components, which are closely interconnected and complement each other. The conducted research established the low motivation of higher education seekers regarding the formation of their own general scientific competence, and also revealed an insufficient level of formation of their emotional and volitional sphere, which is manifested in their reluctance to make voluntary efforts to develop and improve the specified personal characteristic.

Key words: students of higher education, general scientific competence, functions, professional competence, component composition, analysis.

Постановка проблеми. Загальнонаукова компетентність є невід'ємним складником особистісної компетентності будь-якої людини, оскільки вона забезпечує як професійний розвиток і вдосконалення фахівця будь-якої галузі,

так і повсякденне життя особистості, формує її життєвий досвід. Загальнонаукові знання та вміння сприяють професійному становленню людини, формуванню її професійної компетентності. Окрім того, ці знання допомагають

орієнтуватись у навколишньому світі, розуміти суспільні явища, приймати правильні життєві рішення, формують досвід та особистісні якості людини, а саме: тактовність, відповідальність, цілеспрямованість, ерудованість, креативність тощо. Загальнонаукова компетентність формується майже протягом усього життя людини. Формування розпочинається у закладах дошкільної освіти та продовжується у закладах освіти наступних рівнів, а також у ході самоосвіти (читання наукових статей, монографій, публіцистичної літератури, перегляду наукових передач про природу, історію тощо).

Досвід освітньої діяльності, аналіз освітніх програм, результати опитування здобувачів освіти та аналіз освітнього середовища свідчать про існування низки проблемних питань щодо формування та розвитку загальнонаукової компетентності. До числа таких, зокрема, відносяться і недостатня мотивація, і відсутність ресурсів, і невідповідність науково-педагогічних та педагогічних працівників. Окремо слід звернути увагу на те, що у різних освітніх програмах, які реалізуються у різних закладах вищої освіти з однієї і тієї ж спеціальності, формування загальнонаукової компетентності забезпечується різними сукупностями освітніх компонентів. Причому наукове обґрунтування цих сукупностей для забезпечення формування загальнонаукової компетентності або принаймні оцінка наявності між ними кореляційних зв'язків відсутні.

Окрім того, аналіз наукових джерел засвідчив недостатню увагу дослідників до встановлення засобів і механізмів формування та розвитку цієї компетентності у здобувачів освіти різних рівнів. Зазначене і зумовило актуальність статті. У подальшому проаналізуємо зміст, сутність та особливості зазначеної особистісної характеристики для здобувачів вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених засвідчив, що загалом питанням вивчення особливостей компетентнісного підходу до підготовки фахівців різних галузей присвячено чимало праць (Р. С. Гуревич [4], О. В. Овчарук [7], О. Л. Тульська [8]). Але лише незначна їх кількість присвячена формуванню загальнонаукової компетентності. Так, зокрема, Г. А. Білецька досліджувала загальнонаукові компетенції у структурі професійної компетентності екологів [1], С. О. Касярум – базові знання з природничо-наукових дисциплін як основу для професійної підготовки майбутніх фахівців інженерного профілю у «вищій технічній школі» [6], Т. В. Гладюк – природничо-наукову компетентність майбутніх учителів початкових класів [3]. Інші вчені вивчали окремі складники загальнонаукової компетентності: Л. А. Руденко [2] (активізація мисленнєвої діяльності здобувачів вищої освіти), І. В. Зайцева [5] (розвиток мотивації учіння студентів), R. Lehrer & L. Schauble [9] (процес наукового мислення та розвиток наукової грамотності) тощо. Проте у досліджуваному науковому просторі досі відсутні комплексні узагальнені напрацювання щодо змісту, сутності поняття «загальнонаукова компетентність» та універсального інструментарію її формування. Зважаючи на широкий спектр невирішених проблемних питань щодо загальнонаукової компетентності, актуальним убачається дослідження, насамперед, відповідних базових категорій.

Отже, **метою статті** є виявлення сутності, функцій і структури загальнонаукової компетентності як невід'ємної частини професійної та життєвої компетентностей здобувачів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. *Сутнісний аспект загальнонаукової компетентності.*

Загальнонаукова компетентність – це здатність особистості розуміти та використовувати основні принципи і методи фундаментальних наук про природу та суспільство до вивчення, розуміння та засвоєння знань, що формують фаховий складник особистісної компетентності, а також набуття відповідних умінь, навичок і досвіду, що визначають життєвий складник особистісної компетентності. Тобто загальнонаукова компетентність є складовою частиною як професійної, так і життєвої компетентностей (рис. 1).

На рис. 1 наведено взаємозв'язок професійної і життєвої компетентностей людини як визначальних складників особистісної компетентності та місце загальнонаукової компетентності у її структурі.

Рис. 1. Місце загальнонаукової компетентності у структурі особистісної компетентності

Загальнонаукова компетентність забезпечує розвиток критичного мислення, уміння здійснювати аналіз і синтез, розуміння проблем та вибір інструментарію їх вирішення, а також здатність орієнтуватись у проблемах і тенденціях сучасного світу з його різноманітними науковими знаннями і технологіями. Загальнонаукова компетентність важлива не лише для забезпечення успішної освітньої діяльності, а й для подальшого професійного розвитку та формування цілісної життєвої позиції. Вона допомагає людині адаптуватися до змін у суспільстві та до швидкого розвитку наукових і технологічних досягнень. Володіння загальнонауковою компетентністю сприяє формуванню глибшого розуміння світу.

Незважаючи на те що загальнонаукова компетентність, як впливає з аналізу різних подібних освітніх програм, формується різними сукупностями освітніх компонентів, усе ж їх можна структурувати таким чином, щоб установити певні структурні закономірності.

За результатами зазначеного аналізу як освітніх програм, так і навчальних планів підготовки фахівців різних рівнів освіти нами виокремлено ті науки, які представляють певні освітні компоненти з близьким предметом дослідження, що забезпечують формування загальнонаукової компетентності, а також певних загальнонаукових компетенцій, що входять до її складу. Їх можна оцінити з рис. 2.

Нижче наведено оцінку характеристичних ознак указаних наук.

Математика і природничі науки: математика, фізика, хімія, природознавство тощо. Вивчення цих наук допомагає розвивати аналітичні та логічні мисленнєві навички, а також розуміння основних принципів і законів природи.

Рис. 2. Сукупність наук, що формують загальнонаукову компетентність

Суспільні науки: географія, історія, економіка, політологія, соціологія, філософія тощо. Ці науки створюють уявлення про суспільні процеси, культурні та політичні аспекти життя суспільства.

Біологія та медицина. Вивчення біології та медицини допомагає зрозуміти природу всіх живих організмів (у тому числі людини), особливості їх функціонування та взаємодії з навколишнім середовищем.

Технічні науки: інженерні дисципліни (теоретична механіка, теорія машин і механізмів, опір матеріалів тощо), інформатика, технології тощо. Ці науки розвивають навички вирішення технічних проблем, проектування та роботи із сучасною технологічною інфраструктурою.

Мистецтво і культурологія: мистецтво, музика, література тощо. Їх вивчення сприяє розвитку творчих здібностей та емоційного інтелекту, характеризує освіченість, багатогранність та обізнаність людини.

Гуманітарні науки: мовознавство, іноземна мова, риторика, релігієзнавство тощо. Сприяють формуванню вмінь порівняльного аналізу, розвитку ерудованості, творчості, навичок систематизації та узагальнення, аналітичних навичок, духовному розвитку людини тощо.

Ці науки окремо і разом сприяють формуванню загальнонаукової компетентності, розширюють світогляд індивіда та надають знання, які можна застосовувати в різних сферах життя. Отже, розуміння предмету вивчення цих наук є обов'язковим у сучасних умовах.

Функціональний аспект загальнонаукової компетентності.

Окрім розуміння сутності загальнонаукової компетентності, важливим є розуміння її функціоналу. Існують різні підходи до такої оцінки. Здійснимо власний аналіз з урахуванням сутнісного аспекту, а також загальноприйнятих положень.

Отже, загальнонаукова компетентність:

– формує *базову підготовку* для вивчення та засвоєння фахових знань;

– сприяє розвитку *творчості та креативності*;

– формує здатності щодо *ефективної комунікації* та успішної співпраці для роботи в команді;

– розвиває *уміння планування, самоорганізації і саморегуляції*;

– виробляє навички *адаптації і гнучкості* до змін та нових реалій сьогодення;

– розвиває *логічне (критичне і проблемне) мислення*, що є підґрунтям для сприйняття, розуміння та аналізу інформації, прийняття обґрунтованих рішень як в освітній, так і в професійній діяльності, а також під час вирішення життєвих проблем;

– створює умови та формує усвідомлення необхідності *постійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку*.

З урахуванням вище зазначеного можна виокремити такі функції загальнонаукової компетентності:

1) *розвиваюча* – формує і розвиває аналітико-синтетичні навички, здатність аналізувати, оцінювати та інтерпретувати інформацію з різних джерел;

2) *мисленнєва* – сприяє формуванню та розвитку здатності критично оцінювати ідеї, концепції, докази та аргументи, розуміти сутність питань, виявляти, формулювати і розв'язувати проблеми з використанням наукових методів і підходів, розглядати проблему різноаспектно та робити обґрунтовані висновки, тобто формує і розвиває критичне та проблемне мислення індивіда;

3) *комунікаційна* – забезпечує вироблення здатності в людини лаконічно та ефективно висловлювати власні думки, ідеї та висновки в усній і письмовій формах, а також уміння слухати, сприймати та розуміти інших;

4) *інформаційна* – формує здатність ефективно шукати, оцінювати, використовувати та обробляти інформацію, відібрану з різних

джерел, систематизувати її та узагальнювати, а також застосовувати для цього сучасні інформаційно-комунікаційні технології;

5) *творча* – розвиває здатність висувати гіпотези, виявляти проблемні питання, генерувати нові ідеї, творчо адаптовувати існуючі методи та розробляти концепції, інноваційні підходи і рішення для вирішення проблем, доведення висунутих гіпотез;

6) *самоактуалізаційна* – забезпечує вироблення здатності планувати свою роботу, ефективно управляти часом, мотивувати себе, робити вольові зусилля, контролювати власні емоції, дії, поведінку, здатності до самоосвіти, саморегуляції, самоорганізації, саморозвитку та самовдосконалення.

Ці функції сприяють розвитку широкого спектру навичок, умінь та якостей, необхідних для успішної діяльності в різних сферах життя, включаючи крім освітньої, професійної та життєвої, ще й наукову.

Структурний аспект загальнонаукової компетентності.

Здійснення аналізу сутності, ролі а також певних загальнонаукових компетенцій, що входять до її складу та функцій загальнонаукової компетентності дало змогу виокремити низку складових компонент, які в сукупності формують здатність здобувача вищої освіти розуміти та використовувати наукові знання.

На нашу думку, основними компонентами загальнонаукової компетентності є:

1) *Змістовно-операційна компонента*: знання основних положень і прикладних аспектів загальнонаукових дисциплін, умінь та навички застосовувати їх на практиці (професійній діяльності та повсякденному житті), розуміння фундаментальних понять, принципів і теорій різних загальнонаукових дисциплін, основні методи та підходи і способи їх застосування в різних галузях, глибоке розуміння та інтерпретацію наукової інформації.

2) *Мисленнєво-аналітична компонента*: здатність критично оцінювати інформацію та надавати аргументацію, відрізнити факти від припущень, розуміння можливих обмежень знань, умінь аналізувати, синтезувати, оцінювати інформацію для розуміння складних проблем та явищ, критичне та проблемне мислення, здатність виявляти та аналізувати проблеми, шукати ефективні шляхи їх вирішення та приймати обґрунтовані рішення.

3) *Комунікаційна компонента*: здатність ефективно виражати свої думки та ідеї як у письмовій, так і в усній формі, комунікаційні навички обміну знаннями та ідеями з іншими людьми.

4) *Творчо-генераційна компонента*: здатність до творчого мислення, генерації нових знань, ідей та інновацій, необхідних для науково-технічного та суспільного прогресу, розвитку наукового процесу та вирішення складних проблем, креативність і творчий потенціал.

Ці компоненти взаємодіють між собою, сприяючи розвитку загальнонаукової компетентності та формуванню особистісної компетентності людини.

Комплексна оцінка загальнонаукової компетентності має урахувувати і психологічні аспекти її формування, які виступають у ролі чинників цього процесу. Аналізуючи структурно-функціональні особливості загальнонаукової компетентності, важливим є урахування і мотиваційної та емоційно-вольової сфер особистості, її інтелектуальних здібностей та пізнавальних здатностей (схильностей), а також рівня розвитку її психічних процесів (мислення, увага, пам'ять, уява).

Мотиваційний аспект формування загальнонаукової компетентності характеризує стійкість мотивів усвідомленого розуміння індивідами необхідності відповідних знань для повсякденного життя та майбутньої професійної діяльності, глибоке переконання у важливості загальнонаукової компетентності та готовність до її формування.

Дослідження вибірки зі 100 здобувачів вищої освіти I курсу міста Хмельницького засвідчило, що лише близько 30% респондентів усвідомлюють важливість знань із загальнонаукових навчальних дисциплін. Основним аргументом щодо небажання вивчати загальнонаукові дисципліни є: «А для чого це мені? Ці знання мені в майбутньому не знадобляться!». На нашу думку, основною причиною такого ставлення здобувачів вищої освіти до загальнонаукових знань є неочевидність їхньої ролі та значення, неусвідомлення того, що вища освіта – це не лише сукупність знань прикладного характеру; надмірна демократизація освітньої діяльності в частині академічних прав закладів вищої освіти і здобувачів вищої освіти. Окрім того, на нашу думку, негативними чинниками також є: відсутність комплексних наукових досліджень щодо

структури, практичного значення та механізмів формування загальнонаукової компетентності, відсутність нормативно встановлених положень щодо змісту загальнонаукової компоненти освітніх програм підготовки майбутніх фахівців та нормативно визначеного Міністерством освіти і науки України переліку дисциплін, що формують загальнонаукову компетентність, якщо не для кожної спеціальності, то принаймні для галузей знань.

Отже, недостатня розробленість теоретичних та практичних аспектів формування загальнонаукової компетентності, а також низький рівень умотивованості здобувачів вищої освіти є достатньо серйозними та комплексними проблемами, які потребують обговорення, пошуку шляхів вирішення та консолідації різних суб'єктів освітньої діяльності.

Проведене дослідження засвідчило, що для розвитку загальнонаукової компетентності здобувачів освіти необхідно враховувати емоційно-вольову сферу особистості, ступінь сформованості її вольових якостей, уміння та психологічну готовність робити вольові зусилля. Адже позитивні емоції, такі як зацікавленість, інтерес до навчання, радість від здобуття нових важливих знань, сприяють активному залученню до навчання та розвитку загальнонаукової компетентності, і, навпаки, негативні емоції, такі як стрес, тривога чи невпевненість, можуть перешкоджати навчанню та розвитку компетентності. Здобувачам освіти, які стикаються зі стресом, важко зосередитися, адаптуватися до нових ситуацій та ефективно вирішувати навчальні завдання. Безумовно, тут важливу роль відіграє здатність до самоконтролю та саморегуляції: здобувачі вищої освіти, які вміють керувати своїми емоціями, управляти стресом та тривогою, можуть краще концентруватися на навчанні та ефективніше розвивати свої пізнавальні навички. Емоційно-вольова сфера особистості впливає на цілеспрямованість і наполегливість у навчанні. Здобувачі вищої освіти з високою емоційною стійкістю та наполегливістю здатні краще долати перешкоди та досягати своїх навчальних цілей, включаючи розвиток загальнонаукової компетентності.

Отже, емоційно-вольова сфера відіграє важливу роль у формуванні та розвитку загальнонаукової компетентності майбутніх фахівців, а її формування є актуальним проблемним

питанням, якому також необхідно системно приділити увагу.

На підставі аналізу результатів навчальної діяльності (поточних і підсумкових звітностей, моніторингу навчальних здобутків, результатів психологічних тестувань), зазначеної вище вибірки здобувачів вищої освіти, можна стверджувати, що рівень їхньої загальнонаукової компетентності безпосередньо залежить від інтелектуальних здібностей здобувачів вищої освіти, тобто їхніх індивідуальних пізнавальних можливостей (рівень сформованості її пізнавальних вмінь і навичок), ступеня сприйняття та засвоєння ними навчального матеріалу, а також пізнавальних схильностей здобувачів освіти (до точних чи соціально-гуманітарних наук). Цей висновок підтверджується результатами застосування методів математичної статистики, а саме: прослідковується статистично значущий прямий кореляційний зв'язок ($r_s = 0,786$ на рівні $p \leq 0,01$) між рівнем знань із загальнонаукових точних наук і можливістю здобувача освіти до засвоєння соціально-гуманітарних наук та дещо слабший обернений кореляційний зв'язок ($r_s = 0,546$ на рівні $p \leq 0,05$) між рівнем знань із соціально-гуманітарних наук і можливістю засвоєння фундаментально-природничих і технічних наук.

Окрім того, необхідно враховувати індивідуальні можливості психічних процесів здобувачів вищої освіти, а саме особливості мисленнєвої діяльності (мислення), сприйняття, засвоєння та запам'ятовування навчального матеріалу (пам'ять), уважність до змісту навчального матеріалу та його деталізація (увага), уміння будувати уявні зв'язки між набутими знаннями та існуючими у свідомості образами понять або генерація в уяві нових образів (уява). Усі ці особливості впливають на ступінь формування загальнонаукової компетентності та визначають можливості її розвитку.

З урахуванням зазначеного структурно-функціональну модель загальнонаукової компетентності можна представити у вигляді, що наведений на рис. 3.

Зрозумілим та очевидним є те, що всі компоненти та чинники взаємопов'язані між собою та взаємодоповнюють один одного.

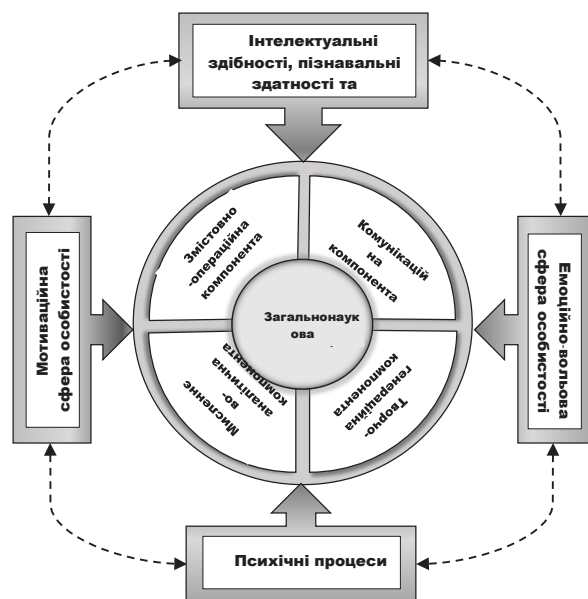

Рис. 3. Структурно-функціональна модель загальнонаукової компетентності

Висновки. Отже, з огляду на здійснений структурно-функціональний аналіз і представлені міркування, можна дійти таких висновків:

- загальнонаукова компетентність – це особистісна характеристика, яка формується і розвивається протягом усього життя людини, підґрунтям якої є сукупність набутих під час навчання та самоосвіти загальнонаукових знань із низки визначених наук;

- основними функціями загальнонаукової компетентності є: розвиваюча, мисленнєва, комунікаційна, інформаційна, творча, самоактуалізаційна;

- структурно загальнонаукова компетентність включає змістовно-операційну, мисленнєво-аналітичну, комунікаційну та творчо-генеративну компоненти, що тісно взаємопов'язані між собою та доповнюють одна одну;

- рівень загальнонаукової компетентності людини безпосередньо залежить від її мотиваційної та емоційно-вольової сфер, інтелектуальних здібностей і пізнавальних здатностей, рівня розвитку психічних процесів;

- на цей час констатується низька мотивація здобувачів вищої освіти до формування власної загальнонаукової компетентності, а також недостатній рівень сформованості їхньої емоційно-вольової сфери, що проявляється у небажанні здійснювати вольові зусилля для розвитку та вдосконалення зазначеної особистісної характеристики.

Виявлені під час проведеного дослідження проблеми визначають актуальність **напрямку подальших досліджень**, що стосується комп- лексного опрацювання механізмів формування та розвитку загальнонаукової компетентності здобувачів вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білецька Г.А. Загальнонаукові компетенції у структурі професійної компетентності фахівця-еколога. *Наука і освіта*. 2014. № 1. С. 70–75.
2. Боровик Л.В., Руденко Л.А. Методичні рекомендації щодо активізації мисленнєвої діяльності майбутніх офіцерів-прикордонників під час навчання. *Науковий вісник Льотної академії. Серія «Педагогічні науки»*. 2022. Вип. 11. С. 38–45.
3. Гладюк Т.В. Природничо-наукова компетентність майбутніх вчителів початкових класів. *Професійні компетенції та компетентності вчителя* : матеріали регіонального науково-практичного семінару. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2006. С. 152–155.
4. Гуревич Р.С. Педагогічна компетентність і професіоналізм педагога. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Київ ; Вінниця : Планер, 2011. С. 9–14.
5. Зайцева І.В. Розвиток мотивації учіння студентів у контексті активізації навчання. *Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія «Лінгвістика і літературознавство»*. 2009. Вип. XXII. С. 415–422.
6. Касярум С.О. Базові знання з природничо-наукових дисциплін як основа для професійної підготовки майбутніх фахівців інженерного профілю у вищій технічній школі. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»*. 2011. Вип. 165. С. 141–156.
7. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О.В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. 112 с.
8. Тульська О.Л. Професійна компетентність як складова професійної культури майбутніх екологів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2008. № 25. С. 246–252.
9. Lehrer R., Schauble L. Scientific Thinking and Scientific Literacy. *Handbook of child psychology: Child psychology in practice*. Published John Willey & Sons. 2006. P. 153–196.

REFERENCES:

1. Biletska, H.A. (2014). Zahalnonaukovi kompetentsii u strukturi profesiinoi kompetentnosti fakhivtsia-ekoloha [General scientific competences in the structure of professional competence of an environmental specialist]. *Nauka i osvita. – Science and education*. № 1, 70–75 [in Ukrainian].
2. Borovyk, L.V., & Rudenko, L.A. (2022). Metodychni rekomendatsii shchodo aktyvizatsii myslennievoi diialnosti maibutnikh ofitseriv-prykordonnykiv pid chas navchannia [Methodical recommendations for activating the thinking activity of future border guards during training]. *Naukovyi visnyk Lotnoi akademii. Serii: Pedagogichni nauky. Zbirnyk naukovykh prats / Hol. red. T.S. Plachynda. – Scientific Bulletin of the Flight Academy. Series: Pedagogical sciences. Collection of scientific works. / Head. ed. T.S. Plachinda*. Kropyvnytskyi: «Polium», Vyp. 11, 38–45 [in Ukrainian].
3. Hladiuk, T.V. (2006). Pryrodnycho-naukova kompetentnist maibutnikh vchyteliv pochatkovykh klasiv [Natural science competence of future primary school teachers]. *Profesiini kompetentsii ta kompetentnosti vchytelia: materialy rehionalnoho naukovo-praktychnoho seminaru – Professional competencies and competencies of the teacher: materials of the regional scientific and practical seminar*: Ternopil: Vyd-vo TNPU im. V. Hnatiuka, 152–155 [in Ukrainian].
4. Hurevych, R.S. (2011). Pedagogichna kompetentnist i profesionalizm pedahoha [Pedagogical competence and professionalism of the teacher]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy. Zb. nauk. prats. – Modern information technologies and innovative teaching methods in the training of specialists: methodology, theory, experience, problems. Coll. of science works*. Kyiv-Vinnitsia: TOV firma «Planer», 9–14 [in Ukrainian].
5. Zaitseva, I.V. (2009). Rozvytok motyvatsii uchinna studentiv v konteksti aktyvizatsii navchannia [Development of students' learning motivation in the context of learning activation]. *Aktualni problemy slov'ianskoi filolohii. Serii: Lihvistyka i literaturoznavstvo. Mizhvuz. zbirnyk naukovykh statei, – Actual problems of Slavic philology*. Series: Linguistics and literary studies. Interuniversity collection of scientific articles. Vyp. XXII, 415–422 [in Ukrainian].
6. Kasiarum, S.O. (2011). Bazovi znannia z pryrodnycho-naukovykh dystsyplin yak osnova dlia profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv inzhenernoho profilu u vyshchii tekhnichnii shkoli [Basic knowledge of natural and scientific disciplines as a basis for professional training of future specialists in the engineering profile at a higher technical school]. *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Serii «Pedagogichni nauky»*. – *Bulletin of the Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytskyi. Series «Pedagogical Sciences»*. Vypusk 165, 141–156 [in Ukrainian].

7. Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovi dosvid ta ukraïnski perspektivy: Biblioteka z osvitoi polityky. [Competency approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives: Library of educational policy]. / Pid zah. red. O.V. Ovcharuk. (2004). Kyiv: «K.I.S.», 112 s. [in Ukrainian].

8. Tulska, O.L. (2008). Profesiina kompetentnist yak skladova profesiinoi kultury maibutnikh ekolohiv [Professional competence as a component of the professional culture of future ecologists]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriiia : Pedahohika i psykhohihiia – Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynskyi. Series: Pedagogy and psychology.* Vinnytsia: Planer, № 25, 246–252 [in Ukrainian].

9. Lehrer, R., & Schauble, L. (2006). Scientific Thinking and Scientific Literacy. Handbook of child psychology: Child psychology in practice. Published John Willey & Sons. pp. 153–196 [in English].